
КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

В. В. ЮРЧИШИН,
академік НААН України
(Київ)

СИСТЕМНО-ІННОВАЦІЙНА ДОВЕРШЕНІСТЬ ДОСЛІДЖЕНЬ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

V. V. YURCHYSHYN,
Academician of the NAAS of Ukraine
(Kyiv)

THE SYSTEM-INNOVATIVE COMPLETENESS OF STUDIES OF UKRAINE'S RURAL TERRITORIES

Саме так можна оцінити чергове наукове видання одного з найвідоміших у нашій країні дослідників сільських територій професора О.І. Павлова *. Проблеми вітчизняного сільського сектору, села і селянства були порушені два десятиліття тому і від самого початку фундаментально для того часу науково опрацьовані видатною дослідницею Л.О. Шепотько та її науковою школою [1]. Вивчення проблематики сільських територій Л.О. Шепотько було настільки своєчасним і важливим, що ці питання практично відразу ввійшли до найбільш досліджуваних аграрно-економічної наукою. Одне з чільних місць серед учених, які присвятили свою діяльність даній проблематиці, належить О.І. Павлову. Він у категоріях “сільські території” і “сільський розвиток” виокремлює сутнісні, функціональні та стратегічно-цільові особливості, досліджує їх з позицій об’єктивно зумовленої *двоєдності своєрідного суспільно важливого соціально-виробничого тандему*, який є відображенням того, що *сільський розвиток відбувається на сільських територіях, які, у свою чергу, являють собою просторову базу власне сільського розвитку*. Така об’єктивно зумовлена двоєдність формується, функціонує і проявляє властивий їй створювальний потенціал в інтересах її соціальної та виробничої першооснови – селянства і наявних на кожній сільській території місцевих громад різних вертикальних рівнів (з їх національно-генетичним, духовним, мовно-культурним, матеріально-виробничим та іншим багатством щодо забезпечення функціонування такої двоєдності на суспільно і соціально необхідному рівнях). Саме таким є теоретичне і науково-прикладне кредо у дослідженнях О.І. Павловим сільських територій і сільського розвитку, результати яких, крім названої монографії, узагальнено у трьох інших монографічних виданнях [2; 3; 4] і наукових статтях, яких налічується більш як 100. За всіх особливостей кожної з них їх об’єднує індивідуальна (кожної зокрема) і сукупна цілісність, довершеність результатів досліджень. Такий обсяг наукового доробку менше ніж за 10 років мають далеко не всі вчені, а тільки віддані проблемі, що вивчається, вони щоразу знаходять у ній щось нове.

Автору вдалося зробити монографію системною, з цілісним змістом і надати їй послідовно інноваційної сутності. Ми спостерігаємо новітні бачення автора в

Юрчишин Володимир Васильович (Yurchyshyn Volodymyr Vasyl'ovych) – e-mail: agro1925@ukr.net.

* Павлов А.И. Идентификация и классификация сельских территорий: теория, методология, практика : моногр. – Одесса : Астропринт, 2015. – 344 с.

усіх без винятку частинах: розгляді сільських територій як багатоцільових і поліфункціональних систем; їх класифікації на основі спеціально опрацьованої єдності світоглядних, теоретичних і методологічних положень; поданні системної єдності концептуальних основ розвитку сільських територій, тенденцій їх теперішнього і стратегії подальшого розвитку; обґрунтуванні засад формування і функціонування політики інтегрованого сільського розвитку. Ми вважаємо, що дана розроблена політика має бути якомога швидше матеріалізована на практиці для виведення розвитку сільських територій по всій горизонталі і вертикалі на суспільно необхідний рівень. На думку О.І. Павлова, *проблема розвитку сільських територій може бути вирішена тільки за умови усвідомлення необхідності послідовно-системного розгляду розвитку кожної, у тому числі найменшої, місцевої та регіональної сільської території не тільки як соціального, але й як суспільно необхідного явища.*

Важливою особливістю монографії є також те, що вона має ряд науково-прикладних положень, які окреслюють орієнтири і механізми впровадження наукового змісту визначальних положень у практику розвитку сільських територій. Автор ідентифікує і класифікує сільські території з урахуванням властивостей, сутнісних характеристик, рівнів, різновидів і типів цих природних і соціально-просторових утворень, які відрізняють їх від інших об'єктів. Водночас він виокремлює такі винятково важливі моменти, на які поки що мало звертають увагу інші дослідники, а саме: різні підходи до визначення поняття "сільські території" в ЄС і в нашій країні; відсутність дотепер у вітчизняному законодавстві дефініції "сільські території"; невизнання конкретним об'єктом їх статистики тощо. Для О.І. Павлова це важливо, оскільки, як стверджує він, нехтування такими речами обмежує характер, рівень і результативність відповідних наукових пошуків і можливостей вирішення поточних і, тим більше, стратегічних проблем розвитку сільських територій. Автор у висновках підкреслює, що у вітчизняній науковій і нормотворчій практиці непослідовно і хаотично застосовується термін "сільські території", а також відбувається підміна на неправильне його розуміння. Як відомо, використання у нормотворчій практиці цієї категорії без об'єктивно властивого їй змістового наповнення, яке б чітко відображало сутність, не відповідає інтересам науки і практики. Автор книги зазначає, що необхідно вирішувати складні питання систем, якими є сільські території, на міждисциплінарних засадах. Також він звертає увагу на те, що визначальні ідентифікаційні ознаки сільських територій розкриваються лише через їх внутрішню структуру. Подібний ряд важливих наукових положень не був належним чином висвітлений у переважній більшості інших досліджень сільських територій, але це має бути виправлено. У працях О.І. Павлова в сутність поняття "сільські території" включено дотичні до нього, дуже важливі, більше того — базові, положення, які, виступаючи його масштабними і багатоцільовими доповненнями, істотно збагачують концептуально важливий авторський задум.

На окрему увагу в рецензованій монографії заслуговують перші в нашій країні дослідження таких характеристик сільських територій, як *економічний простір*, *соціальне середовище* і *ментальний простір*. Не вдаючись до деталізації, зазначимо, що автор істотно збагатив науку про сільський розвиток, про що свідчать названі монографії. У дослідженнях О.І. Павлова простежується своєрідна наукова спорідненість з всебічно глибоким опрацюванням цієї проблеми О.М. Бородіною та її школою.

Високо оцінюючи рецензовану книгу, хотілося б висловити й деякі зауваження. Так, у третьому розділі слід більше уваги приділити висвітленню зв'язку між

класифікаційними ознаками сільських територій та їх регіональними особливостями. Логіка дослідження також потребувала надання пропозицій владним структурам щодо вдосконалення управління сільськими територіями.

Професор О.І. Павлов відомий різнопрофільними аналізами різних аспектів економіки, історії, соціальної філософії, соціології, географії, теорії державного управління, світоглядного забезпечення наукових досліджень. Чимало з цього є у рецензованій книзі. Йому стало під силу підготувати фундаментальне наукове видання, в якому на засадах єдності і довершеності розглядаються його міждисциплінарна сутність, системність, інноваційний характер і стратегічна підпорядкованість теоретичних, світоглядних і науково-прикладних бачень автором проблем розвитку сільських територій, що дає підстави розглядати їх дослідження з позицій довершеності, під яким у даному разі розуміється виведення їх вирішення на рівень суспільної і соціальної необхідності. Отже, очевидним є істотний розвиток вчення про сільські території, збагачення ним вітчизняної аграрно-економічної науки.

Список використаної літератури

1. Шепотько Л.О., Прокопа І.В., Гудзинський С.В., Яворський В.Д. Сільський сектор України на рубежі тисячоліть. — У 2 т. : Т. 1. — Потенціал сільського сектора. — К. : Ін-т економіки НАН України, 2000. — 396 с.; Т. 2. — Соціальні ресурси сільських територій. — К. : Ін-т економіки НАН України, 2003. — 466 с.
2. Павлов О.І. Сільські території України: історична трансформація парадигми управління : моногр. — Одеса : Астропринт, 2006. — 360 с.
3. Павлов О.І. Сільський розвиток в Україні: теорія, практика, політика, управління : моногр. — Одеса : Астропринт, 2008. — 208 с.
4. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель: моногр. — Одеса : Астропринт, 2009. — 344 с.

References

1. Shepot'ko L.O., Prokopa I.V., Gudzyns'kyi S.V., Yavors'kyi V.D. *Sil's'kyi Sektor Ukrainy na Rubezhi Tusyacholit'. U 2 t.* [Ukraine's Rural Sector on the Boundary of Millennium. In 2 vols.]. *T. 1. Potentsial Sil's'kogo Sektora* [Vol. 1, Potential of the Rural Sector]. Kyiv, Inst. of Economy of the NAS of Ukraine, 2000; *T. 2. Sotsial'ni Resursy Sil's'kykh Terytorii* [Vol. 2, Social Resources of Rural Territories]. Kyiv, Inst. of Economy of the NAS of Ukraine, 2003 [in Ukrainian].
2. Pavlov O.I. *Sil's'ki Terytorii Ukrainy: Istorychna Transformatsiya Paradygmy Upravlinnya* [Ukraine's Rural Territories: Historical Transformation of the Management Paradigm]. Odesa, Astroprynt, 2006 [in Ukrainian].
3. Pavlov O.I. *Sil's'kyi Rozvytok v Ukraini: Teoriya, Praktyka, Polityka, Upravlinnya* [The Rural Development in Ukraine: Theory, Practice, Policy, and Management]. Odesa, Astroprynt, 2008 [in Ukrainian].
4. Pavlov O.I. *Sil's'ki Terytorii Ukrainy: Funktsional'no-Upravlins'ka Model'* [Ukraine's Rural Territories: A Functional-Administrative Model]. Odesa, Astroprynt, 2009 [in Ukrainian].

Рецензія надійшла до редакції 1 липня 2015 р.